

ESTER BARENDREGT

“Bedrijven hebben tijd nodig **om te herstellen**”

Of de coronapandemie het einde inluidt van een tijdperk van voorspoed is de vraag. Weliswaar zijn grote delen van de economie geforceerd stilgelegd met alle gevolgen van dien, maar de schade aan de vraagzijde blijkt uiteindelijk – althans in Nederland – minder omvangrijk dan gedacht. Toch is de klap groot, en ook nog eens ongelijk verdeeld. Hoofd-econoom Ester Barendregt van RaboResearch over het leven post-corona.

DOOR WILLEMEN VELDMAN-MARSMAN

Scherp beschouwd valt het vanuit macro-economisch perspectief mee, hoe vreemd dat ook klinkt. Ondanks de gigantische economische krimp van 3,7% in 2020 en een staatsschuld die oploopt van 49% vóór corona tot 59% van het bruto binnenlands product in de loop van dit jaar. Zelfs wanneer deze schuld zoals het Centraal Plan Bureau (CPB) verwacht dit jaar toeneemt. “Dat is wel serieus, maar niet iets om ons grote zorgen over te maken”, aldus Barendregt. “De Nederlandse overheidsbegroting heeft de gevolgen tot nu toe goed opgevangen.” Nogal wat Eurozone landen staan er aanmerkelijk minder goed voor zo blijkt uit de cijfers. Gemiddeld bedraagt de staatsschuld daar bijna 100% van het bbp. Landen als Italië, Frankrijk en Portugal zitten daar zelfs fors boven.

Doodzonde

Ooit – nog niet eens zo heel lang geleden trouwens – was het hebben van een hoge

staatsschuld een doodzonde. Vandaag de dag denken economen en overheden daar anders over. Enerzijds omdat er in deze crisis het besef is dat extra overheidsuitgaven hard nodig zijn om erger te voorkomen, anderzijds door de lage rente. Lenen kost de staat veel minder geld dan in het verleden. Het beleid van de Europese Centrale Bank is gericht op prijsstabiliteit. Daarom is het op dit moment noodzakelijk de rente laag te houden. Dat gebeurt onder meer door staatsobligaties en andere obligaties op te kopen. Barendregt: “Dit beïnvloedt de rente. Zolang deze laag is vergroot dat ook de financierbaarheid van de staatsschulden. Bovendien heeft de oprichting van het Europese herstellfonds het vertrouwen in de Unie en de lidstaten versterkt.” Met een investering van 750 miljard dollar is dit het eerste echt grote gemeenschappelijke stimuleringspakket van de Unie. Het doel daarvan reikt veel verder dan het te boven komen van de economische gevolgen van de pandemie. Het streven is uiteindelijk een groener, digitaler, veerkrachtiger Europa.

Maar toch..... Hoge staatsschulden en lage rentes kunnen op termijn wel degelijk een bron van zorg worden. Want uiteindelijk zal al dat geld toch een keer moeten worden terugbetaald. En aan de lage rentes kleven ook nadelen, zo leert een uurtje grasduinen door de informatiebronnen van onder meer De Nederlandsche Bank, Het Financieele Dagblad en Rabobank. Zo lijkt sparen volstrekt zinloos door de lage en bij hoge bedragen zelfs negatieve rente, zijn de huizenprijzen buitenproportioneel gestegen, waardoor geen starter zich nog een koopwoning kan veroorloven en zijn

**Naast
materiële
welvaart
gaat het ook
om kwaliteit
van leven**

de dekkingsgraden van de pensioenfondsen zo fors gekelderd dat in sommige gevallen korting dreigt. Overigens is dit een ontwikkeling die al ruim voor het uitbreken van de pandemie in gang is gezet. Barendregt noemt het de nieuwe werkelijkheid: “Er is nu veel kritiek op de banken omdat ze spaarrentes verlagen, maar we hebben al veel langere tijd te maken met een negatieve reële rente. De inflatie is al tijden hoger dan de rente op spaargelden.”

Geleidelijke afbouw steunpakket

Ook de Nederlandse overheid heeft fors geïnvesteerd in een steunpakket voor bedrijven. Met name in loonsteun. Barendregt is een voorstander van een geleidelijke afbouw, waardoor gezonde bedrijven die op eigen benen kunnen staan verder kunnen. “De laatste harde lockdown vanaf december was pittiger en duurde langer dan gedacht voor specifieke groepen bedrijven. Veel van deze bedrijven hebben tijd nodig om te herstellen en de financieel-economische klap te boven te komen.” Er is een drempel voor omzetverlies zodat bedrijven waarmee het weer goed gaat er niet meer voor in aanmerking komen. Toch kan het in de praktijk betekenen dat er ook bedrijven zijn die langer steun krijgen dan strikt noodzakelijk. Maar om die redenen helemaal geen steun verstrekken is voor Barendregt geen optie. “Dan riskeer je dat bedrijven die met pijn en moeite zo ver zijn gekomen dat ze het kunnen overleven net dat laatste stukje niet redden en alsnog omvallen. Dat heeft niet alleen effect op de ondernemer, maar ook op de mensen en bedrijven eromheen zoals werknemers en toeleveranciers.”

Ongelijk verdeeld

Over de gevolgen op kleinere schaal zegt Barendregt: “De economische schade is

Ester Barendregt,
hoofdeconoom RaboResearch

vooral geleden door bepaalde groepen. Bijvoorbeeld jongeren die al een onzekere positie hebben op de arbeidsmarkt, mensen met flexibele arbeidscontracten en ondernemers in sectoren die moesten sluiten of nauwelijks nog omzet draaien.” Of dit zal leiden tot verdere inkomensongelijkheid is nog niet te zeggen. Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek is het vrij besteedbare inkomen per hoofd van de bevolking gestegen. Rabo Research heeft een ander perspectief en kijkt daarbij vooral naar brede welvaart – dat is alles wat mensen van waarde vinden – en het beschikbare inkomen per huishouden. Dat is minder gestegen dan het beschikbare inkomen per persoon. Barendregt: “Het is fijn om als persoon een bepaald bedrag te zien op je loonstrook, maar daarmee is niet gezegd dat je dat na aftrek van belastingen en premies ook vrijelijk kunt besteden aan bijvoorbeeld sportclubs of muzieklés voor de kinderen of vakantie.”

Welzijn

Brede welvaart dus. Eerder een welzijns-vraagstuk trouwens dat zich vertaalt in sociaal kapitaal. De notie dat er veel meer van waarde is voor mensen dan alleen de

dingen die je in geld of harde getallen kunt uitdrukken. Naast materiële welvaart gaat het ook om kwaliteit van leven: gezondheid, onderwijs, milieu, leefomgeving, sociale cohesie, persoonlijke ontplooiing.

Barendregt verwacht dat er uiteindelijk weinig is veranderd als de pandemie ten einde is. Behoudens sommige dingen, zoals meer thuiswerken in branches waar dat kan. Maar dan nog. “Mensen blijven sociale wezens die het fijn vinden om elkaar te ontmoeten en te spreken en die graag deel uitmaken van een groter geheel.”

Ze hoopt wel dat mensen zich bewuster zijn van wat ze verliezen en wat misschien nooit meer terugkomt als bedrijven in hun directe omgeving omvallen. En wat dat betekent voor de mensen die het overkomt en voor het sociale kapitaal in een dorp of buurt. “Als we willen behouden wat voor ons van waarde is, dan vraagt dat vooral actie en het nemen van verantwoordelijkheid van mensen die zich dat kunnen veroorloven. Omdat er ook mensen zijn die dat niet kunnen.” ←

 Website:
www.economie.rabobank.com/